

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора, завідувачки кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу

Харківського національного університету імені Семена Кузнеця

Власенко Тетяни Анатоліївни

на дисертаційну роботу

Тимкован Владислави Ігорівни

на тему: «Стратегічні пріоритети сталого розвитку агропромислових формувань
на регіональному рівні»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена сукупністю внутрішніх і зовнішніх викликів, які формують нову парадигму функціонування агропромислового комплексу (АПК) України. У сучасних умовах агропромислове формування виступають не лише важливою ланкою у забезпеченні продовольчої безпеки держави, але й стратегічним чинником макроекономічної стабільності, екологічної рівноваги та соціального розвитку сільських територій. Європейський курс України та зобов'язання в межах Угоди про асоціацію з ЄС, зокрема імплементація положень Європейського зеленого курсу та стандартів ESG (екологічного, соціального та корпоративного управління), вимагають інтеграції принципів сталого розвитку на всіх рівнях аграрної політики. У цьому контексті особливої значущості набуває регіональний вимір стратегічного планування, який передбачає адаптацію цілей сталості до специфіки територіального природно-ресурсного, інституційного та соціального потенціалу.

Незважаючи на наявність значного наукового доробку щодо загальних аспектів сталого розвитку та аграрного реформування, комплексні дослідження, що

зосереджуються на формуванні стратегічних пріоритетів сталого розвитку саме агропромислових формувань з урахуванням регіональної диференціації, залишаються обмеженими. Це формує наукову нішу, яка потребує методичного наповнення, системного узагальнення сучасних викликів і пошуку інструментів адаптивного управління в умовах високої турбулентності.

Таким чином, необхідність розв'язання комплексної проблеми забезпечення сталого функціонування агропромислових формувань у воєнний і післявоєнний періоди, розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні визначають актуальність дисертаційної роботи Тимкован В.І.

Актуальність роботи підтверджується також участю в наукових дослідженнях Київського національного університету технологій та дизайну, свідченням чого є відповідні довідки, надані для ознайомлення:

Реєстраційний номер 0120U104672: «Базові компоненти сучасного розвитку економічної системи України», Розділ 3 «Організаційно-економічне забезпечення реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність

Дисертація Тимкован В. І. за своїм змістом, рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями є завершеною та самостійно виконаною науковою працею. Дисертація виконана в межах визначеної теми, мети, завдань, отримані результати науково обґрунтовані, спрямовані на вирішення науково-практичного завдання з розвитку теоретичних засад, наукових підходів та практичних рекомендацій щодо забезпечення реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні, що в цілому вносить вагомий внесок у розвиток підходів до управління

агропромисловими структурами та формування стратегій відновлення аграрного сектору на засадах сталого розвитку.

Дисертаційна робота Тимкован В. І. вирізняється науковою глибиною, логічною структурованістю та високим рівнем аргументованості основних положень. Авторка продемонструвала глибоке володіння предметом та методологією дослідження, здатність до комплексного аналізу складних соціально-економічних явищ. Результати наукового дослідження цілком відповідають поставленій меті та окресленим завданням, що підтверджується логічною послідовністю викладу, змістовними висновками до кожного розділу, а також узагальнюючими положеннями, сформульованими у підсумковій частині дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій базується на критичному опрацюванні значного обсягу наукових джерел українських та зарубіжних авторів, належному використанні статистичних та аналітичних матеріалів, а також на системному застосуванні сучасного методичного інструментарію.

Достовірність результатів дослідження підтверджена як позитивними відгуками на апробацію матеріалів на науково-практичних конференціях різного рівня, так і фактичним впровадженням окремих рекомендацій у діяльність суб'єктів агропромислового сектору, що засвідчено відповідними офіційними документами, наведеними у додатках до дисертаційної роботи.

3. Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються науковою новизною, елементи якої розвивають теоретичні та удосконалюють методичні засади з формування, оцінювання та удосконалення стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань. Проведене дослідження дає можливість обґрунтувати низку висновків і рекомендацій теоретичного та практичного змісту.

Зокрема, слід відзначити розвинуті авторкою науково-практичні засади сталого розвитку агропромислових формувань, зокрема, уточнення сутності дефініцій «сталий розвиток» та «сталий розвиток сільського господарства» в контексті аграрного виробництва із визначенням їх складових і специфічних характеристик із урахуванням екологічних, економічних та соціальних аспектів сталості (стор. 37-45).

У дисертаційній роботі удосконалено методичні підходи до визначення стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань в умовах воєнного стану (стор. 73-80), із наданням системного уявлення про вплив політичних, економічних, соціальних, технологічних, екологічних та правових чинників на функціонування агропромислових формувань. Особливу увагу в дисертації приділено оцінці механізмів державного регулювання та інституційної підтримки аграрного сектору (с. 81-83). У цьому контексті здійснено аналіз стратегічних цілей розвитку, затверджених Міністерством аграрної політики та продовольства України, з урахуванням їх релевантності до сучасних викликів, включаючи умови воєнного часу та післявоєнного відновлення.

Авторкою обґрунтовано значущість впровадження інноваційних технологій як інструменту досягнення екологічної стійкості та підвищення соціальної відповідальності аграрного виробництва в довгостроковій перспективі (с. 83-85). У цьому аспекті акцент зроблено на ролі цифрових рішень, «зелених» технологій та адаптивних практик землекористування, що сприяють модернізації агросектору та зниженню антропогенного навантаження.

Авторкою удосконалено систематизацію стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань як чинників досягнення цілей сталого розвитку (стор. 200-215), науково-методичний підхід до формування архітектури управління агропромисловими формуваннями (стор. 216-222), методичні підходи до узагальнення та систематизації сучасної структурно-функціональної трансформації агропромислових формувань України в умовах воєнного стану (стор. 118-138), та організаційно-економічні засади формування та реалізації державних

ініціатив і регіональної політики у сфері забезпечення сталого розвитку агропромислових формувань (стор. 155-158).

У дисертаційній роботі розроблено підхід до організаційно-економічного супроводу процесу реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні (с. 177-198). Це дозволило виокремити ключові структурні елементи супроводу та формування логічної послідовності етапів впровадження, реалізації й контролю ESG-стратегії. Запропонований підхід дає змогу системно структурувати весь управлінський процес відповідно до сучасних принципів сталого розвитку, інтегруючи екологічні, соціальні та економічні аспекти. Авторкою визначено функціональне призначення кожного етапу супроводу, а також представлено відповідний інструментарій економічного забезпечення, що включає як механізми фінансової підтримки, так і управлінські важелі стимулювання ефективності реалізації стратегічних рішень.

Теоретичні та методичні положення аналітично-інформаційного забезпечення процесу реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань розвинуто та реалізовано на основі побудови структурно-функціональної моделі стратегічного управління на регіональному рівні (с. 199-215). Розроблена модель суттєво відрізняється від традиційних підходів завдяки поєднанню методів багатокритеріального аналізу з інструментами стратегічного контролю. Використання методу аналізу ієрархій (АНР) дало змогу здійснити обґрунтований вибір і ранжування пріоритетних напрямів розвитку з урахуванням регіональної специфіки, ресурсного потенціалу та актуальних викликів. Авторкою інтегровано систему ключових показників результативності (KPI), яка виконує функцію інструмента моніторингу та оцінювання ефективності реалізації стратегії сталого розвитку, що сприяє не лише підвищенню прозорості управлінських процесів, а й створенню передумов для впровадження механізмів публічної звітності та відповідальності у сфері регіонального аграрного планування.

Відповідно до вищевикладеного, проведене дослідження відзначається

науковою новизною, практичною значущістю та розробкою нових підходів до забезпечення сталого розвитку регіональних агропромислових формувань. Поставлені автором мета та завдання дисертації виконані. Висновки, сформульовані у дисертаційній роботі, відповідають її змісту, підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження.

4. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Теоретична цінність роботи полягає у розробці теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо формування та визначення напрямів реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною та розвивають понятійно-категоріальний апарат сталого розвитку агропромислових формувань. За результатами досліджень визначено ключові детермінанти сталого розвитку агропромислових формувань України та обґрунтовано основні підходи до визначення його стратегічних пріоритетів.

Практична значимість наукових результатів полягає у розробці прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності стратегічного планування агропромислових формувань із урахуванням соціально-економічних, екологічних та інституційних чинників. Запропоновані авторкою підходи можуть бути адаптовані в рамках розробки регіональних програм розвитку агропромислового комплексу, що орієнтовані на досягнення цілей сталого розвитку. Це дозволяє підвищити ефективність інноваційних рішень при формуванні стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку агропромислових формувань; удосконалити нефінансову звітність зі сталого розвитку та інтегрувати його в систему стратегічного управління сільськогосподарських структур.

Наукові розробки доведені до практичного використання, про що свідчать довідки про впровадження рекомендацій автора в практичну діяльність ТОВ «Інвестиційна група ДАД» (довідка № 21-014/2 від 16.10.2024 р.), Іллінецької міської ради (довідка № 64/24-11 від 04.11.2024 р.) та Фермерського господарства

«Придніпровське» (довідка № 28 від 27.11.2024 р.). Окремі положення дисертаційної роботи використано в освітньому процесі Київського національного університету технологій та дизайну (довідка від 18.04.2025 № 06-82/880).

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження Тимкован В. І. опубліковано у 16 наукових працях, у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, 1 стаття в міжнародному науковому журналі, 10 робіт апробаційного характеру.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам та академічна доброчесність

Оформлення дисертації повністю відповідає вимогам Наказу МОН України №40 від 12.10.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами від 31.05.2019 р.

Положення дисертаційної роботи не містить текстових запозичень інших авторів без посилання на відповідне джерело. Дисертація та наукові публікації виконані автором із дотриманням принципів академічної доброчесності.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд із викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень. Зокрема, вважаємо за необхідне надати такі зауваження:

1. Достатньої уваги в роботі приділено аналізу переваг інтегрованого сільськогосподарського виробництва та територіально-інтегрованих агропромислових формувань як чинників сталого розвитку (с. 60-66). Водночас у роботі відсутнє чітке тлумачення поняття «інтегроване агропромислове формування», не визначено його структурно-функціональні характеристики та не розкрито роль цього типу суб'єктів у реалізації стратегій сталого розвитку на регіональному рівні.

2. У підрозділі 2.3 представлено оцінку рівня соціально-економічної стійкості

різних світових моделей агропромислових формувань на основі індикативного підходу. Між тим, недостатньо переконливими є підходи до встановлення порогових значень ключових індикаторів та практичної інтерпретації визначених індексів (с. 139-156).

3. У підрозділі 1.3 окреслено стратегічні підходи до сталого розвитку агропромислового комплексу України в контексті сталості. Однак серед них не надано певної уваги визначенню які саме чинні державні чи регіональні стратегії вже містять подібні елементи, що ускладнює детермінування пріоритетних напрямів їх вдосконалення.

4. У дисертації приділено значну увагу розробці підходу до організаційно-економічного супроводу процесу реалізації стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні (с. 178–198). Авторка обґрунтовано визначає принципи такого супроводу, зокрема: системність, адаптивність, субсидіарність, інтеграцію зацікавлених сторін. Однак при цьому не надано певної уваги визначенню критеріїв оптимізації та конкретних напрямів розвитку елементів цього супроводу.

5. У дисертаційній роботі враховано вплив воєнного стану на функціонування агропромислового сектору, зокрема при формулюванні підходів до стратегічного управління сталим розвитком (с. 73-80). Однак при цьому не надано певної уваги аналізу ризиків та обмежень, що можуть виникати під час впровадження запропонованих моделей в умовах воєнного чи післявоєнного періоду. Доцільним було б уточнити потенційні бар'єри реалізації управлінських рішень, а також надати відповідний аналіз стійкості розроблених підходів в умовах нестабільності ресурсного, інституційного та безпекового середовища.

Втім, необхідно зазначити, що наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності одержаних наукових результатів та не відбиваються на загальній позитивній оцінці дисертації.

8. Загальні висновки.

Дисертація Тимкован Владислави Ігорівни на тему «Стратегічні пріоритети

сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, є самостійною, завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо вирішення конкретного наукового завдання.

Дисертація виконана особисто здобувачем, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

Загалом за своїм змістом, актуальністю, достовірністю одержаних результатів, важливістю для науки та практики, науковою новизною дисертація відповідає спеціальності 051 – Економіка та вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44, а її автор, Тимкован Владислава Ігорівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу
Харківського національного
університету імені Семена Кузнеця

Тетяна ВЛАСЕНКО

